

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลจนถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 6 การเรียนการสอนพุทธศาสนาอยู่ในรูปแบบของมุขปาฐะ คือมีการท่องจำจากปากของครูสืบทอดกันมาถึงศิษย์ ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญ เพราะเป็นทั้งครูและตำราเรียนพร้อม ๆ กัน ต่อมาหลังจากได้มีการจารึกคำสอนของพุทธศาสนาเป็นตัวอักษรทั้งหมด ในรัชสมัยของพระเจ้าวิสุทธิคามนีแห่งลังกา (พ.ศ. 500-514)¹ วิธีการเรียนการสอนก็เปลี่ยนไป แหล่งความรู้ นอกจากจะมีตัวบุคคลคือ ครู อาจารย์แล้ว ยังมีคัมภีร์ที่เป็นรูปเล่มอีก เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา เป็นต้น การศึกษาคัมภีร์เหล่านี้ซึ่งมีการบันทึกเป็นภาษาบาลี มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ผู้ศึกษาจะต้องมีความรู้แตกฉานในคัมภีร์ 4 ประเภทนี้คือ

1. คัมภีร์ไวยากรณ์ (สัทศาสตร์)
2. คัมภีร์อภิธานหรือพจนานุกรม (อภิธานศาสตร์)
3. คัมภีร์ฉันท (ฉันทศาสตร์) มีคัมภีร์วุกโททัย เป็นต้น
4. คัมภีร์อธิบายการรจนาวรรณคดี (อลังการศาสตร์) ได้แก่ คัมภีร์สุโขธาลังการ²

ในคัมภีร์ทั้ง 4 ประเภทนั้น คัมภีร์ไวยากรณ์ถือว่าสำคัญที่สุด เพราะเป็นคัมภีร์พื้นฐานของคัมภีร์ที่เหลือ และเป็นตำราว่าด้วยหลักภาษาบาลีโดยตรง คัมภีร์ไวยากรณ์อธิบายลักษณะของเสียง จำนวนเสียงที่ใช่แทนด้วยตัวอักษร จนกระทั่งการสร้างคำและประโยคชนิดต่าง ๆ

¹ Walpola Rahula, History of Buddhism in Ceylon (Colombo : M.D. Gunasena, 1966), p. 305.

² สุภาพรพรหม ๗ บางช้าง, ประวัติวรรณคดีบาลีในอินเดียและลังกา (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 424.

กัจจายนมหาเถระ ผู้แต่งคัมภีร์กัจจายนะเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 11 (ปลายพุทธศตวรรษ
ที่ 16 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 17)³ ได้ให้ความสำคัญแก่คัมภีร์ไวยากรณ์ โดยได้ยกพระพุทธรูป
มากัง เป็นสูตรแรกว่า "อกุโธ อกขรสนญาโต⁴ - ความหมายรู้จักตัวอักษร" ทั้งนี้เพราะ
การสื่อสารของมนุษย์นอกจากจะใช้เสียงแล้วยังใช้ตัวอักษร เป็นสัญลักษณ์ด้วย

แม้ในสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชรรวมบท คัมภาวรรค ข้อที่ 352 ยังกล่าวยกย่อง
ผู้ไวยากรณ์ไว้ว่าเป็นมหาปราชญ์และมหาบุรุษ ดังนี้

วิคคณโห อนาทาโน นิรุคคิพโทโกวิทโ
อกขรณัน สนนิปากัง สญา ปุพฺพปรานิจ
ส เว อนุกิมสวารีโร มหาปญฺโญ มหาปริโสติ วุจฺจติ.⁵

ภิกษุปราศจากคัมภีร์ ไม่ยึดมั่น นอนในนิรุคคิและบพ
รู้จักการประชุมเบื้องต้น และเบื้องปลายแห่งอักษรทั้งหลาย
ภิกษุนั้นแลมีสรีระในที่สุด เรากล่าวว่า มีปัญญามาก เป็นมหาบุรุษ⁶

จี.พี.มาลลเสเกระ (G.P. Malalasekera) กล่าวว่า ในโครงสร้างทั่วไป
คัมภีร์รูปสัทธิตี เกิดตามคัมภีร์กัจจายนะโดยเฉพาะตอนสนธิกัปป์ แต่ได้มีการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์
ให้ละเอียดสมบูรณ์ยิ่งขึ้น⁷

³ W.Geiger, Pali Literature and Language (Delhi : Oriental
Books Reprint Corporation, 1978), pp. 28, 37.

⁴ กัจจายนมหาเถระ, กัจจายนเววยากรณ์ (ฉำปาง : วัคคามะโฮ, 2521),
หน้า 1 สูตร 1.

⁵ พท. ข. 25/352/85.

⁶ พท. ข. 25/34/52.

⁷ G.P. Malalasekera, The Pali Literature of Ceylon (London :
The Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, 1928), p. 221.

แอล.เคอ ซอยซา (L. de Zoysa) เห็นว่า คัมภีร์รูปสัททวิเป็นไวยากรณ์
ที่ดีที่สุดเล่มหนึ่งในสายกัจจายณะ ถูกคัมภีร์ปโยคสัททวิในสายโมคคัลลานะ⁸

ดังนั้น คัมภีร์รูปสัททวิจึง เป็นคัมภีร์บาลีไวยากรณ์ที่น่าสนใจและควรค่าแก่การศึกษา
ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอ วิธีการสร้างคำศัพท์ในคัมภีร์รูปสัททวิโดย
เปรียบเทียบกับคัมภีร์กัจจายณะและคัมภีร์น्याสที่ เป็นอรรถกถาของคัมภีร์กัจจายณะ ทั้งนี้ เพื่อ
ให้เข้าใจสาระ เรื่องศัพท์ในสายกัจจายณะอย่างถ่องแท้และละเอียดกว้างขวางยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของคัมภีร์รูปสัททวิ
2. เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอและวิธีการสร้างคำศัพท์ในคัมภีร์รูปสัททวิ โดย
เปรียบเทียบกับคัมภีร์กัจจายณะและคัมภีร์น्याส

ผู้วิจัยได้ใช้คัมภีร์ 3 เล่มเป็นหลักในการวิจัย คือ

1. คัมภีร์รูปสัททวิปกรณ์ ฉบับที่พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอนุสรรมงคลการ
ทรงจัดพิมพ์ในวาระครบรอบพระชนมายุ 4๘ พรรษา เพราะเป็นฉบับที่โตกวรชำระแล้วเป็น
อย่างดี เปรียบเทียบกับอักษรพม่าและสิงหล และเป็นฉบับภาษาบาลีอักษรไทยที่ค่อนข้างสมบูรณ์
ที่สุดเท่าที่มีอยู่ ส่วนที่ความคลาดเคลื่อนบางแห่งผู้วิจัยได้แก้ไขให้ถูกต้องโดย เที่ยงกับฉบับของ
วิททามะโอ
2. คัมภีร์กัจจายณเวैयाกรณ์ ฉบับถ่ายเอกสารจากวิททามะโอ
3. คัมภีร์น्याสปกรณ์ ฉบับถ่ายเอกสารจากวิททามะโอ

⁸ Geiger, Pali literature and Language, p. 54., quoting
L. de Zoysa, A Catalogue of Pali, Sinhalese and Sanskrit MSS. in
the Temple Libraries of Ceylon, (Colombo, 1885), p. 26.

คัมภีร์รูปสัททวิปกรณ์ฉบับภาษาบาลีอักษรไทยเท่าที่ทราบมี 3 ฉบับ คือ ฉบับ
ของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอนุสรรมงคลการ ฉบับภูมิพลโลกิฏ และฉบับของวิททามะโอ

นอกจากนี้ยังมีหนังสือบาลีไวยากรณ์อื่น ๆ อีก 17 ฉบับ ประกอบการวิจัย คือ

1. ปทรูปสิทธิ ฉบับของวัดท่ามะโอ
2. ปทรูปสิทธิฎีกา ฉบับถ่ายเอกสารจากวัดท่ามะโอ
3. โมคคูลุลานพฺยากรณ์ ฉบับของวัดท่ามะโอ
4. ญวาทิมุคคูลุลาโน ฉบับของวัดท่ามะโอ
5. พาลาวทาโร ฉบับของวัดท่ามะโอ
6. สัทนทิตฺตปกรณํ รุก 3 เล่ม คือ ปทมมลา, ชากุมมลา และสุกคummลา

ฉบับของมูลนิธิภูมิพลโลก

7. กัจจายนะมูล ของพระวิสุทฺธิสมโพธิ (เจีย ป.9)
8. กัจจายนะสุตฺตและปทรูปสิทธิ แปลโดยพระมหาสมใจ ปญญาทีโป
9. กัจจายนะชั้นพื้นฐานของธนภาติวังสมหาเถระ แปลโดย พระมหาประเวศ

ชมรมรุกขิโก และวิชานนท์ สำนอย

10. บาลิมหาไวยากรณ์ ของ ภิกษุชคตฺติสะ กาศยปะ
11. บาลีไวยากรณ์พิเศษ รุก 8 เล่ม ของ หลวงเทพกรรณานุศิษฏ์

(ทวี ธรรมธัช)

12. บาลีไวยากรณ์ 4 เล่ม ของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา
วชิรญาณวโรรส คือ สมัญญาธิธาน-สนธิ, นาม-อภัยศัพท์, อาชยาศ-กติก และสมาส-กัทธิศ
13. มุสน้อยอาศัยมูลใหญ่ ของ สมเด็จพระวันรัตอุทุมมมหาเถระ (จิต)
14. อธิบายบาลีไวยากรณ์กัทธิศ ของ จันทร ไพจิกร
15. อธิบายบาลีไวยากรณ์ 4 เล่ม ของ มหามกุฏราชวิทยาลัย คือ
สมัญญาธิธาน-สนธิ, นาม-อภัยศัพท์, นามกติก-กิริยากติก, และสมาส-กัทธิศ
16. เคล็ดลับบาลีไวยากรณ์ ของ บุญมี วัฒนไพโร
17. คู่มือบาลีไวยากรณ์ ของ พระมหาจรัส ฐิติโชติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวม เอกสาร ข้อมูลชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เป็นภาษาบาลี ภาษาไทย และภาษาอื่นซึ่ง เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2. แปลคัมภีร์รูปสัทธิตอนกัทธิกัณฑ์ เป็นภาษาไทย โดยมีหลักการเสนอคำแปลดังนี้

2.1 เพื่อให้สะดวกแก่การอ่านและจับใจความ ผู้วิจัยได้จัดย่อหน้าและวรรคตอนใหม่ให้สอดคล้องกัน ทั้งคำแปลและคำภาษาบาลี

2.2 เพื่อให้สะดวกแก่การค้นคว้าเปรียบเทียบ ได้มีการเพิ่มข้อความในสูตรอ้างอิงที่ไม่เพิ่มสูตรให้เพิ่มสูตร พร้อมทั้งตัวเลขออกลำดับสูตร นอกจากนี้ยังเพิ่มคำหรือข้อความบางตอน เพื่อให้ความหมายชัดเจนขึ้น

2.3 เพื่อให้สะดวกแก่การสังเกตคำศัพท์ว่าเป็นนามศัพท์หรือสิ่งชนิดใด ผู้วิจัยได้แปลคำศัพท์โดยคงวิภक्तिไว้ทั้งหมด เช่น คำศัพท์ว่า "วาสิฏฐ" เมื่อคงวิภक्तिใน ปุงลิงค์ อิตติลิงค์ และนปุงสกลิงค์ จะมีรูปเป็น วาสิฏฐโร, วาสิฏฐี และวาสิฏฐุ ตามลำดับ

2.4 คำไศนยมิใช้กันทั่วไปในคัมภีร์บาลีไวยากรณ์และมีลักษณะเป็นศัพท์ทางวิชาการ ในการแปลผู้วิจัยได้รักษารูปของคำนั้นไว้ ไม่ใช่รูปภาษาสันสกฤตหรือภาษาอื่นแทน เช่น คำว่า วุทธิ, อาเทศ และ วุฒ เป็นคน ใช้ว่า วุทธิ, อาเทศ และวุฒะ ไม่ใช่ว่า พุทธิ, อาเทศ และวรรณะ

3. ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอ วิธีการสร้างคำศัพท์ในคัมภีร์รูปสัทธิต โดยเปรียบเทียบกับคัมภีร์กัจจายนะและคัมภีร์นยาสะ

ในส่วนของการศึกษาวิเคราะห์นี้ การยกตัวอย่างคำศัพท์ที่ไว้วิภक्तिก็มี ไม่คงวิภक्तिก็มี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการใช้ตัวอย่างในครั้งหนึ่ง ๆ

4. สรุปผลการวิเคราะห์และเรียบเรียง เขียน เป็นงานวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ให้ความรู้ เรื่องประวัติความเป็นมาของคัมภีร์รูปสัทธิตประเภทและรูปแบบการนำเสนอ พร้อมทั้งวิธีการสร้างคำศัพท์ในคัมภีร์นี้

2. ผู้สนใจสามารถนำไปใช้ เป็นคู่มือประกอบการศึกษาคำไทยที่มาจากคำศัพท์ในภาษาบาลีได้